

Een intersectioneel perspectief op burgerparticipatie

Het effect van gender binnen verschillende etnische groepen

Emma Leenderts, 464379

Master thesis Grootstedelijke vraagstukken en beleid

Begeleider: Gijs Custers

Datum: 19-06-2022

Abstract

In dit onderzoek is vanuit een intersectioneel perspectief gekeken naar burgerparticipatie in Rotterdam. Er zijn twee vormen van burgerparticipatie meegenomen in dit onderzoek, namelijk buurtparticipatie en vrijwilligerswerk. Er is gekeken naar het effect van etnische herkomst en gender voor groepen met een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond. Uit analyses van het wijkprofiel komt naar voren dat burgerparticipatie lager ligt voor deze etnische groepen dan voor autochtonen. De groep met een Marokkaanse migratieachtergrond is hierbij een uitzondering, omdat zij bij buurtparticipatie niet verschillen van autochtonen. Verder laat dit onderzoek geen extra negatieve effecten van gender zien binnen de verschillende etnische groepen ten opzichte van autochtonen. Voor vrouwen met een Turkse migratieachtergrond is zelfs een positief effect gevonden van gender bij vrijwilligerswerk en voor Marokkaanse vrouwen bij buurtparticipatie. Beleid voor burgerparticipatie zou zich dus meer moeten richten op het stimuleren van groepen met een migratieachtergrond.

Trefwoorden: burgerparticipatie, etnische herkomst, gender, intersectionaliteit

Inleiding

Uit verschillende onderzoeken is naar voren gekomen dat burgerparticipatie voordelen biedt voor zowel individuen als de samenleving (Stoll & Wong, 2007; Lussier & Fish, 2012; Leyenaar, 2009). Het wordt gezien als een belangrijke factor voor sociale inclusie (Lessard-Phillips et al., 2020). Ook kan burgerparticipatie bijdragen aan het vormen van normen van respect, vertrouwen en wederkerigheid in lokale gemeenschappen. De participatie in vrijwilligersorganisaties is gelinkt aan een groot aantal voordelen (Espinal & Zhao, 2015). Zo kan vrijwilligerswerk leiden tot een hoger onderling vertrouwen, meer kennis, verbondenheid met de gemeenschap, meer politieke participatie en meer vertrouwen in de overheid.

Er zijn verschillende individuele kenmerken van burgers die effect hebben op de mate van burgerparticipatie. Zo blijkt dat gender een rol speelt bij de mate en vormen van burgerparticipatie (Stefani et al., 2021). Mannen en vrouwen verschillen in wat zij belangrijk vinden en daarom ook de manier waarop zij aan de samenleving bijdragen. Over het algemeen hechten vrouwen meer waarde aan het helpen van anderen en hebben zij een sterkere behoefte om sociale verandering te creëren (Kawashima-Ginsberg & Thomas, 2013). Ook ervaren vrouwen een sterker gemeenschapsgevoel (Miranti & Evans, 2019). Om deze redenen doen vrouwen vaker vrijwilligerswerk en zijn zij meer actief in de buurt en betrokken bij lokale

organisaties. Mannen blijken meer waarde te hechten aan vormen van actieve betrokkenheid in de politiek (Stefani et al., 2021). Zij zijn dan ook sterker betrokken bij demonstraties of andere vormen van direct activisme en zijn vaker actief binnen politieke partijen.

Ook etnische herkomst blijkt een rol te spelen in de mate van burgerparticipatie (Van Houwelingen et al., 2014). Over het algemeen hebben burgers met een migratieachtergrond een lager niveau van participatie. Burgers zonder migratieachtergrond doen vaker vrijwilligerswerk en zijn vaker betrokken bij buurtinitiatieven. Er komt naar voren dat dit verschil in participatie niet alleen afhankelijk is van sociaaleconomische status en opleidingsniveau. Burgers met een migratieachtergrond wonen vaker in etnisch diverse buurten. In etnisch diverse buurten is vaak sprake van een lage sociale cohesie (Anderson & Paskeviciute, 2006). Dit zou een deel van de verklaring kunnen zijn waarom de burgerparticipatie van burgers met een migratieachtergrond lager is.

Uit de literatuur blijkt dus dat zowel gender als etnische herkomst een individueel effect hebben op de mate van burgerparticipatie. In dit onderzoek is gekeken naar het samenspel van deze twee factoren door burgerparticipatie vanuit een intersectioneel perspectief te bekijken. Intersectioneel onderzoek kijkt naar fenomenen vanuit een samenspel van verschillende kenmerken die onze plaats in de samenleving bepalen (Arikoglu et al., 2015). Mensen worden ingedeeld in de samenleving op verschillende kenmerken. Door naar de combinatie van verschillende kenmerken te kijken, kunnen er andere ongelijkheden zichtbaar worden dan wanneer apart naar de kenmerken gekeken wordt. In de context van gender en etniciteit kan een persoon zowel op basis van gender en op basis van etniciteit worden uitgesloten of gediscrimineerd. Door middel van intersectionaliteit wordt gekeken hoe deze factoren elkaar beïnvloeden of versterken en tegelijkertijd effect hebben.

De onderzoeksvraag die centraal staat in dit onderzoek is: *Hoe hebben de persoonskenmerken vrouw zijn en het hebben van een migratieachtergrond een effect op de burgerparticipatie in Rotterdam bekeken vanuit een intersectioneel perspectief?*

In onderzoek wordt weinig gekeken naar intersectionaliteit (Sonck, 2021). Zo wordt vaak onderzoek gedaan vanuit het perspectief van de norm van de witte man. Uit onderzoek komt naar voren dat in wetenschappelijke instellingen vrouwen en etnische minderheden ondervertegenwoordigd zijn in vergelijking tot autochtone mannen (Timmers, 2007). Dit geldt met name voor hogere functies. Ondanks dat er wel enige vooruitgang is geboekt voor vrouwen en etnische minderheden in het onderzoeksveld, blijven er sociale en organisatorische obstakels die ervoor zorgen dat vrouwelijke academici en academici met een migratieachtergrond niet

hun volle potentie kunnen benutten. Wanneer beleid gebaseerd wordt op onderzoek wat uitgevoerd is gericht op de norm van de samenleving, kan ongelijkheid ontstaan voor mensen die afwijken van deze norm.

Rotterdam is een interessante casestudy voor dit onderzoek omdat het een multiculturele stad is. Rotterdam is een van de steden in Nederland met het hoogste percentage niet-Westerse migranten (Van Londen et al., 2007). Ook is in Rotterdam sprake van een meer terughoudende rol van de gemeente en wordt er meer nadruk gelegd op het eigen initiatief van de burger (Van Noije, 2016). De gemeente Rotterdam heeft verschillende regelingen om initiatieven van bewoners te ondersteunen (Rekenkamer, 2020). Jaarlijks ontplooiën zich ongeveer 2000 nieuwe burgerinitiatieven in Rotterdam. Echter kan de participatiesamenleving ook voor grotere sociale ongelijkheid zorgen. Onderzoek laat zien dat burgers die actief participeren vaak hoger opgeleid zijn en al actief waren (Tonkens, 2014). In rijkere wijken wordt over het algemeen veel meer eigen initiatief genomen dan in armere wijken. Wanneer de gemeente zich meer terugtrekt zal er dus een grotere sociale ongelijkheid ontstaan tussen verschillende wijken. Ook binnen wijken kan de sociale ongelijkheid toenemen. De burgers die participeren zijn vaak hoogopgeleide autochtone mannen. In dit onderzoek is gekeken naar de mate van burgerparticipatie voor verschillende genders en etnische herkomsten en theoretische verklaringen hiervoor. Daarmee kan dit onderzoek bijdragen aan de beleidsvorming van het stimuleren van groepen die ondervertegenwoordigd zijn in actief burgerschap.

De voornaamste bijdrage van dit onderzoek is dat het een nieuw perspectief biedt in de literatuur over burgerparticipatie door vanuit intersectionaliteit te kijken. Eerdere onderzoeken hebben aangetoond dat gender en etnische herkomst invloed hebben op de mate van burgerparticipatie (Stefani et al., 2021; Kawashima-Ginsberg & Thomas, 2013; Miranti & Evans, 2019; Van Houwelingen et al., 2014; Anderson & Paskeviciute, 2006). Dit onderzoek bouwt hier op voort door ook een combinatie van de kenmerken te onderzoeken. Een verdere bijdrage is dat in dit onderzoek naar verschillende etnische herkomstgroepen wordt gekeken. Er is al veel onderzoek gedaan waarbij gekeken wordt naar het verschil in burgerparticipatie tussen burgers met een migratieachtergrond en burgers zonder een migratieachtergrond (Van Houwelingen et al., 2014; van Noije, 2016). Echter is nog weinig onderzoek in Nederland gedaan naar het effect van een specifieke etnische herkomst. Onderzoek in de Verenigde Staten heeft aangetoond dat elke etnische groep een unieke mix van predictoren voor burgerparticipatie heeft (Sundeen et al., 2009). Dit onderzoek biedt hier een bijdrage aan. Ten slotte draagt dit onderzoek bij aan de bestaande literatuur doordat het onderzoek doet naar verschillende

verklaringen voor verschillen in burgerparticipatie. In dit onderzoek is gekeken naar het effect van opleidingsniveau, arbeidsparticipatie, religie, discriminatie en taalvaardigheid. Eerder onderzoek heeft laten zien dat deze factoren een effect kunnen hebben op de mate van burgerparticipatie (Carabain & Bekkers, 2011; Musick & Wilson, 2008; Dekker, Fouarge & Schils, 2008; Oskooii & Dana, 2018; Uslaner & Conley, 2003; Boyd, 2009). Dit onderzoek levert hier een bijdrage aan door te kijken hoe deze factoren een effect hebben op de mate van burgerparticipatie voor verschillende etnische groepen en voor mannen en vrouwen binnen deze groepen.

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is eerst gekeken naar het effect van gender en etnische herkomst op de mate van burgerparticipatie. Hierbij is gekeken naar de vier grootste migrantengroepen in Rotterdam, namelijk Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen. Hierna is gekeken naar verschillen tussen mannen en vrouwen binnen deze verschillende etnische groepen voor de mate van burgerparticipatie.

Theoretisch kader

De positie die een persoon heeft in de maatschappij wordt bepaald door verschillende sociale indelingen, zoals gender, etnische herkomst, leeftijd, sociale klasse en opleidingsniveau (Arikoglu et al., 2015). Doordat deze verschillende aspecten vaak met elkaar verbonden zijn, is een complexere analyse van sociale problemen nodig. Intersectionaliteit is een manier om naar een probleem te kijken die rekening houdt met verschillende aspecten die bepalend zijn voor de maatschappelijke positie. Wanneer onderzoek gedaan wordt vanuit intersectionaliteit worden meerdere ordeningsprincipes meegenomen om een goede weerspiegeling van de indeling van de samenleving te geven. Zo houdt onderzoek naar gender vaak geen rekening met etnische herkomst en andersom ook niet. Lutz (2002) maakt onderscheid tussen 14 verschillende ordeningsprincipes: geslacht, seksuele voorkeur, ras, etnische herkomst, nationaliteit, klasse, cultuur, religie, gezondheidssituatie, leeftijd, verblijfsstatus, bezit, Noord-Zuid/Oost-West en maatschappelijke ontwikkeling. Deze ordeningsprincipes zijn van invloed op elkaar en vaak spelen meerdere principes tegelijk een rol.

Ordeningsprincipes beïnvloeden de kansen die mensen in het leven hebben (Arikoglu et al., 2015). Ook kan het voor bepaalde voor- of nadelen zorgen. Wanneer bijvoorbeeld gekeken wordt naar de combinatie van leeftijd en etniciteit, wordt duidelijk dat personen boven de 50 jaar oud met een migratieachtergrond meer moeite hebben met het vinden van een baan dan personen van rond de 30 jaar oud zonder een migratieachtergrond. Hier wordt het effect

zichtbaar van zowel leeftijdsdiscriminatie als etnische discriminatie. De combinatie van etniciteit en leeftijd zorgt hier voor lagere kansen op de arbeidsmarkt.

In de literatuur over burgerparticipatie worden veel verschillende definities gehanteerd (Adler & Goggins, 2005). Hier wordt de definitie van Zukin et al. (2006) gehanteerd. Volgens deze definitie is burgerparticipatie ‘georganiseerde vrijwillige activiteiten gefocust op problemen oplossen en anderen helpen’ (Zukin et al., 2006). Voor burgerparticipatie is gefocust op vrijwilligerswerk en betrokkenheid bij de buurt. Vrijwilligerswerk is een activiteit waarbij kosteloos tijd wordt besteed ten behoeve van een ander persoon, groep of doel (Wilson, 2000). Buurtparticipatie wordt gedefinieerd als activiteiten die door bewoners worden ondernomen om de fysieke en sociale staat van de buurt te verbeteren (Dekker, 2007). Dit kan om verschillende activiteiten gaan, zoals betrokkenheid bij buurtorganisaties of het gezamenlijk organiseren van activiteiten in de buurt.

Opleiding en arbeidsparticipatie

Opleidingsniveau is een sterke predictor voor een hogere burgerparticipatie (Carabain & Bekkers, 2011). Een hogere opleiding kan zorgen voor meer zelfverzekerdheid, meer kennis en bewustzijn over sociale problemen en manieren om deze aan te pakken, wat weer kan leiden tot een hogere mate van burgerparticipatie (Musick & Wilson, 2008). Turkse en Marokkaanse migranten zijn voornamelijk naar Nederland gekomen als arbeidsmigranten om laagbetaalde banen te vervullen, omdat er een tekort aan arbeiders was. De arbeidsmigranten hadden vaak een laag opleidingsniveau. De lage socio-economische status is vaak terug te zien bij de tweede generatie (Heath et al., 2008). Het opleidingsniveau van Surinaamse en Antilliaanse migranten ligt hoger dan bij Turkse en Marokkaanse migranten (Carabain & Bekkers, 2011).

Er bestaat een gemengd beeld over het effect van arbeidsparticipatie op burgerparticipatie. Aan de ene kant wordt gesteld dat een hogere arbeidsparticipatie leidt tot een hogere mate van burgerparticipatie, doordat mensen via hun werk meer sociaal geïntegreerd worden en dus ook meer motivatie hebben om bij te dragen aan de maatschappij (Rotolo & Wilson, 2003). Aan de andere kant wordt gesteld dat een lagere arbeidsparticipatie ervoor zorgt dat mensen meer tijd hebben om vrijwilligerswerk te doen (Dekker, Fouarge & Schils, 2008). In Nederland lijkt vooral de laatste verklaring van toepassing te zijn. De Turkse en Marokkaanse gemeenschap in Nederland wordt gekenmerkt door een lagere arbeidsparticipatie dan autochtone Nederlanders en andere migrantengroepen. Deze lage arbeidsparticipatie is vooral bij Turkse en Marokkaanse vrouwen zichtbaar (Huijnk et al., 2014). De Surinaamse

migrantengemeenschap in Nederland laat een ander beeld zien. De arbeidsparticipatie van Surinamers in Nederland is hoog (Huijnk et al., 2014). Vooral Surinaamse vrouwen hebben een hoge arbeidsparticipatie die ongeveer gelijk is aan de arbeidsparticipatie van autochtone vrouwen. Antilliaanse Nederlanders hebben ook een hogere arbeidsparticipatie in vergelijking met Turkse en Marokkaanse Nederlanders (Huijnk et al., 2014).

Religie

Verder heeft religie een effect op de mate van burgerparticipatie. Het grootste gedeelte van de Turkse en Marokkaanse bevolking in Nederland is moslim (Van Tubergen, 2003). Uit onderzoek is naar voren gekomen dat het bezoeken van de moskee bij kan dragen aan sociale en politieke integratie (Oskooii & Dana, 2018). Het bezoeken van een moskee zorgt op twee manieren voor de bevordering van burgerparticipatie. Ten eerste werkt de moskee als een burgerinstutie die als een ontmoetingsplek werkt om belangrijke problemen te bespreken, vertrouwen op te bouwen en hun leden aanmoedigt bij te dragen aan de lokale gemeenschap (Oskooii & Dana, 2018). Ten tweede hebben moslims vaker te maken met discriminatie, wat een motivatie kan zijn om betrokken te worden bij de gemeenschap door de uitdagingen waar de moskee en haar leden mee te maken hebben gehad. Door de marginalisatie die zij ervaren door zowel hun migratieachtergrond als geloof kunnen moslims een grote motivatie voelen om problemen van stigmatisatie en stereotypering aan te pakken. Hierbij kan de moskee mensen motiveren om betrokken te worden bij de lokale gemeenschap om zo het negatieve beeld over de islam tegen te gaan.

Antilliaanse en Surinaamse migranten zijn vaak christen (Veld & Liem, 2005). Het bezoeken van een kerk heeft ook een belangrijk voordeel voor burgerparticipatie (Oskooii & Dana, 2018). Een kerk functioneert op dezelfde manier als een moskee als een burgerinstutie en ontmoetingsplek die de leden aanmoedigt om bij te dragen aan de maatschappij. Religieuze leiders binnen de kerk spelen hierbij een rol om hun leden aan te moedigen actief bij te dragen aan de lokale gemeenschap. Er kan beargumenteerd worden dat moslims een grotere motivatie hebben om actief te worden in de lokale gemeenschap dan christenen (Oskooii & Dana, 2018). Dit komt omdat de islam veel kritiek en stigmatisering door de media krijgt en het christelijke geloof ingebed is in onze samenleving.

Burgers met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond zijn vaker gelovig dan burgers met een Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond (Veld & Liem, 2005). Wel bezoeken Surinaamse en Antilliaanse migranten vaker een godsdienstige bijeenkomst.

Voornameijk vrouwen binnen deze groepen bezoeken vaker een kerk. Bij Turken en Marokkanen bezoeken voornamelijk mannen een moskee. Er kan dus verwacht worden dat Surinaamse en Antilliaanse migranten een hogere burgerparticipatie hebben dan Turkse en Marokkaanse migranten. Bij Surinamers en Antillianen kan verwacht worden dat vrouwen een hogere mate van participatie hebben. Bij Turken en Marokkanen kan verwacht worden dat mannen een hogere burgerparticipatie hebben.

Discriminatie en identificatie met Nederland

Ook spelen discriminatie en de identificatie met Nederland een rol bij burgerparticipatie. Onderzoek laat zien dat discriminatie van moslims en etnische minderheden de integratie en burgerparticipatie verhindert. Uit onderzoek blijkt dat er weinig acceptatie is voor de islam in Nederland (Van der Valk & Törnberg, 2017). Veel Turken en Marokkanen in Nederland voelen zich geen onderdeel van de samenleving. Ze voelen zich een afwijkende groep. Er is veel sprake van discriminatie tegen mensen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond in Nederland. Zo hebben zij te maken met een vertekende beeldvorming in de media en etnische profilering door de politie. Ook in de politiek is sprake van vijandigheid naar voornamelijk moslims. Een voorbeeld hiervan is de Partij Voor de Vrijheid die anti-islam opvattingen uit en ook veel aanhang kent in de Nederlandse samenleving (Statham, 2016).

De discriminatie en vooroordelen die burgers met een Turkse of Marokkaanse achtergrond ervaren kan leiden tot reactieve etniciteit (Rumbaut, 2008). Door de ervaren vooroordelen kunnen de verschillen tussen de groepen meer zichtbaar worden, waardoor mensen zich bewuster worden van hun etnische groep en hierdoor de etnische grenzen tussen groepen versterken. Uit onderzoek komt dan ook naar voren dat Turken en Marokkanen in Nederland zich over het algemeen sterk identificeren met de herkomstgroep (Huijnk & Andriessen, 2016). Hierbij hebben bij beide groepen vrouwen een sterkere identificatie met de herkomstgroep dan mannen. De Turkse gemeenschap voelt zich van alle migrantengroepen het minst thuis in Nederland. Bijna de helft van de Turkse gemeenschap geeft aan liever in Turkije te wonen. Turken en Marokkanen geven aan dat de ervaren discriminatie de voornaamste reden is dat zij zich sterk identificeren met hun herkomstgroep (Van der Valk & Törnberg, 2017). Onderzoek laat zien dat wanneer een etnische groep een sterke identificatie heeft met hun herkomstgroep, dit kan ervoor zorgen dat mensen niet participeren in de samenleving, of alleen participeren bij organisaties die veel mensen bevatten van hun eigen etnische groep (Uslaner & Conley, 2003). Turkse en Marokkaanse migranten zullen dus voornamelijk

participeren bij organisaties waar veel mensen uit de Turkse of Marokkaanse gemeenschap actief zijn.

De ervaren discriminatie van Surinamers en Antillianen is over de laatste jaren gestegen (Huijnk & Andriessen, 2016). De toename in ervaren discriminatie zou kunnen liggen aan het toegenomen debat in Nederland over racisme en discriminatie. Vooral het Zwartepietendebat heeft veel discussie met zich meegebracht en keert jaarlijks weer terug. Toch laat de Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap wel een sterke identificatie zien met Nederland (Huijnk & Andriessen, 2016). Hierbij zijn geen grote verschillen aan te duiden tussen mannen en vrouwen. Zowel Surinaamse als Antilliaanse burgers in Nederland hebben een lage sociale afstand tot de autochtone bevolking. Ook hebben zij veel contact met autochtonen. Een sterkere identificatie met Nederland kan zorgen voor een hogere mate van participatie in de Nederlandse samenleving.

Beheersing van de Nederlandse taal

Daarnaast kan taal een rol spelen bij burgerparticipatie. Taal is essentieel voor het communiceren van ideeën en meningen en om taken uit te voeren (Boyd, 2009). Voor migranten maakt het leren van de Nederlandse taal het mogelijk om informatie te verkrijgen over de Nederlandse samenleving. Beheersing van de Nederlandse taal kan samenwerking en sociale interactie tussen burgers mogelijk maken en bevordert daarmee actief burgerschap. Een slechte beheersing van de Nederlandse taal kan een barrière vormen voor burgerparticipatie (Boyd, 2009). Dit komt omdat burgers met een slechte taalbeheersing moeite ervaren met het communiceren met de meerderheid van de samenleving tijdens het participeren en ze moeite ervaren met informatie verkrijgen over de mogelijkheden om te participeren.

Turkse en Marokkaanse migranten komen vaak in Nederland zonder enige kennis van de Nederlandse taal (Zorlu & Hartog, 2018). Marokkanen en Turken hebben dan ook een slechtere beheersing van de Nederlandse taal dan Surinamers en Antillianen. Er is hierbij ook een verschil tussen vrouwen en mannen waarbij mannen vaker een betere kennis hebben van de Nederlandse taal dan vrouwen. Hieruit zou verwacht kunnen worden dat Turkse en Marokkaanse vrouwen een lagere burgerparticipatie hebben dan Turkse en Marokkaanse mannen. Eerder onderzoek heeft al aangetoond dat vrouwen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond de slecht beheersing van de Nederlandse taal zien als een belemmering om te participeren (de Gruijter et al., 2007).

Surinamers en Antillianen hebben door de koloniale geschiedenis vaak al kennis van de Nederlandse taal (Zorlu & Hartog, 2018). Ook bij deze groepen is een verschil aanwezig in beheersing van taal tussen mannen en vrouwen, waarbij vrouwen een slechtere beheersing hebben van de Nederlandse taal. Dit zou als gevolg kunnen hebben dat Surinaamse en Antilliaanse vrouwen een lagere burgerparticipatie hebben dan Surinaamse en Antilliaanse mannen. Wel kan op basis van taal verwacht worden dat Surinaamse en Antilliaanse vrouwen een hogere burgerparticipatie hebben dan Turkse en Marokkaanse vrouwen.

Opvattingen over genderrollen

Bovendien kunnen opvattingen over genderrollen een effect hebben op de mate van burgerparticipatie. Opvattingen over genderrollen gaan over de rollen van mannen en vrouwen binnen een huishouden. Een meer traditionele opvatting is dat mannen verantwoordelijk zijn voor het verdienen en beheren van het geld van het gezin en de vrouwen voor het zorgen voor de kinderen. Wanneer er traditionelere genderrollen zijn binnen een gezin, waarbij een vrouw vaak thuisblijft, kan een vrouw minder geïntegreerd zijn in de sociale en professionele context (Acik, 2013). Hierdoor kan het zijn dat ze minder middelen en maatschappelijke vaardigheden hebben om te participeren. Traditionele opvattingen binnen een gezin kunnen dus leiden tot een lagere mate van burgerparticipatie voor vrouwen.

Turkse en Marokkaanse vrouwen hebben een meer traditionele opvatting over genderrollen dan Surinaamse en Antilliaanse vrouwen (Huijnk & Andriessen, 2016). Turkse en Marokkaanse vrouwen komen uit een cultuur waar meer traditionele opvattingen bestaan over de rollen van de man en vrouw (Veld & Liem, 2005). De opvattingen van Surinamers en Antillianen komen voort uit de geschiedenis van het Caraïbisch gebied waarin vrouwen de centrale rol aannemen in het huishouden, maar vaak uit noodzaak ook de kostwinner zijn. Aangezien bij de Turkse en Marokkaanse gemeenschap deze traditionele opvattingen sterker aanwezig zijn, kan verwacht worden dat de mate van burgerparticipatie Marokkaanse en Turkse vrouwen lager is dan die van Surinaamse en Antilliaanse vrouwen.

Verwachtingen

Op basis van de eerder beschreven literatuur wordt verwacht dat Surinaamse en Antilliaanse migranten een hogere mate van burgerparticipatie hebben dan Turkse en Marokkaanse migranten. *H1: Surinaamse en Antilliaanse migranten hebben een hogere mate van burgerparticipatie dan Turkse en Marokkaanse migranten.*

Verder wordt voor alle groepen verwacht dat mannen een hogere mate van burgerparticipatie hebben dan vrouwen. *H2: Mannen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond hebben een hogere mate van burgerparticipatie dan vrouwen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond. H3: Mannen met een Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond hebben een hogere mate van burgerparticipatie dan vrouwen met een Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond.*

Ten slotte wordt op basis van de literatuur verwacht dat bij Turkse en Marokkaanse migranten een grotere genderongelijkheid aanwezig is in de mate van burgerparticipatie dan bij Surinaamse en Antilliaanse migranten. *H4: Het verschil in mate van burgerparticipatie tussen mannen en vrouwen is groter voor Turkse en Marokkaanse migranten dan Surinaamse en Antilliaanse migranten.*

Methode

Data

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de dataset van het wijkprofiel van de gemeente Rotterdam (2020). Hierbij is gebruik gemaakt van de survey over de sociale en fysieke index van het wijkprofiel uit 2019. De survey is bedoeld om de fysieke en sociale staat in Rotterdamse wijken te meten. De survey is onder Rotterdammers vanaf 15 jaar uitgevoerd. De data is telefonisch, schriftelijk en via het internet verzameld. De survey is in het Nederlands, Engels, Turks, Portugees, Berbers, Arabisch en Pools afgenomen. Het responspercentage van de survey was 19 procent. Er is per Rotterdamse buurt een random steekproef genomen om zo een representatief beeld van de buurt te krijgen. Het aantal respondenten per buurt ligt tussen de 175 en 300 bewoners. Voor etnische minderheden in Rotterdam heeft oversampling plaatsgevonden. Dit is gedaan omdat het responspercentage onder etnische minderheden vaak lager ligt. Door gebruik te maken van oversampling kan dan toch een representatief beeld van de wijken worden geschetst. Voor de databewerking waren er 14.662 respondenten. Na de databewerking en het verwijderen van respondenten met een missing value op de meegenomen variabelen zijn er 14.135 respondenten over gebleven die meegenomen zijn in de analyses. Uiteindelijk is 3,5 procent van het totale aantal respondenten verwijderd.

Afhankelijke variabelen

In dit onderzoek is gefocust op twee vormen van participatie; namelijk vrijwilligerswerk en buurtparticipatie. Bij vrijwilligerswerk is ook nog gekeken naar de mate van vrijwilligerswerk.

De variabele *vrijwilligerswerk* is gemeten door middel van de surveyvraag: ‘Bent u voor één of meer organisaties onbetaald actief als vrijwilliger?’ Hierbij konden respondenten aangeven of ze a. actief zijn als vrijwilliger of b. niet actief zijn als vrijwilliger. Deze variabele is gecodeerd als niet actief als vrijwilliger (1) of wel actief als vrijwilliger (2). De variabele *mate van vrijwilligerswerk* is gemeten door de surveyvraag: ‘Hoe vaak verricht u deze vrijwilligersactiviteiten?’ Deze surveyvraag is alleen ingevuld door respondenten die actief zijn als vrijwilliger. De mogelijke antwoorden waren: a. meerdere keren per week, b. één keer per week, c. twee of drie keer per maand, d. één keer per maand en e. minder dan één keer per maand. De variabele is opgenomen als een lineaire variabele. Voor de analyses van deze variabele zijn alleen de respondenten meegenomen die actief zijn als vrijwilligers. In deze analyses zijn 3.555 respondenten meegenomen.

De variabele *buurtparticipatie* is gemeten door middel van de surveyvraag: ‘Heeft u zich in de afgelopen 12 maanden actief ingezet voor uw woonbuurt? En zo ja, op welke manier heeft u zich actief ingezet voor uw woonbuurt?’ De mogelijke antwoorden op deze vraag waren: a. ja, door middel van vrijwilligerswerk, b. ja, door middel van een actieve bijdrage aan de leefbaarheid van de buurt, c. ja, door middel van het leveren van een actieve bijdrage aan politiek, beleid en bestuur, d. ja, op een andere manier en e. nee. De variabele is gecodeerd als niet actief voor de buurt (0) en actief voor de buurt (1).

Onafhankelijke variabelen

In dit onderzoek is het effect gemeten van de onafhankelijke variabele etnische herkomst en gender en is gekeken naar de interactie van deze variabelen. De variabele *gender* is in de survey gemeten als vrouw (1) of man (2). Vrouw is hierbij opgenomen als referentiecategorie. De variabele *etnische herkomst* is bepaald voor de respondenten aan de hand van het BRP en is gecodeerd in zes dummycategorieën: autochtonen (1), Marokkaanse (2), Turkse (3), Surinaamse (4) en Antilliaanse (5) Nederlanders en overige landen van herkomst (6). Hierbij is autochtone Nederlanders de referentiecategorie.

Ook zijn variabelen toegevoegd aan de analyse die uit het theoretisch kader naar voren zijn gekomen als een verklaring voor de mate van burgerparticipatie. De variabelen opleidingsniveau, arbeidsparticipatie, religie, discriminatie en taalbeheersing zijn meegenomen. De variabele *opleidingsniveau* is gecodeerd in drie dummycategorieën: laag (geen onderwijs, lager onderwijs, LBO, MAVO, VBO of VMBO) (1), middelbaar (MBO, MULO, HAVO, VWO of gymnasium) (2) en hoog (HBO of WO) (3). Hierbij is laag de

referentiecategorie. De variabele *arbeidsparticipatie* is gecodeerd in drie categorieën: geen betaald werk (1), wel betaald werk (2) en missings (3). Geen betaald werk is hierbij de referentiecategorie. De variabele *religie* is gemeten aan de hand van de vraag: ‘Kunt u aangeven hoe vaak u een kerk, moskee of andere godsdienstige of levensbeschouwelijke bijeenkomst bezoekt?’ De mogelijke antwoorden waren: a. meerdere keren per week, b. één keer per week, c. twee of drie keer per maand, d. één keer per maand, e. minder dan één keer per maand en f. nooit. De variabele is opgenomen als een lineaire variabele. De variabele *discriminatie* is gecodeerd als geen discriminatie ervaren (1) en wel discriminatie ervaren (2). De variabele *taalvaardigheid* is gemeten door middel van de vragen waarbij respondenten konden aangeven hoeveel moeite ze hebben met het spreken, schrijven en lezen van de Nederlandse taal. De antwoordcategorieën waren a. geen moeite, b. een beetje moeite en c. veel moeite. Over deze drie vragen is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd om te kijken of een schaalvariabele gevormd kon worden. De Chronbach’s alpha was 0.932. Op basis hiervan is variabele *taalvaardigheid* gevormd. De variabele *taalhulp* is gecodeerd als geen taalhulp (1) of wel taalhulp (2) gehad in de afgelopen 12 maanden. Geen taalhulp ontvangen is de referentiecategorie.

Analysemethode

Voor de afhankelijke variabelen buurtparticipatie en vrijwilligerswerk zijn logistische regressieanalyses uitgevoerd. Voor de afhankelijke variabele mate van vrijwilligerswerk zijn lineaire regressieanalyses uitgevoerd. Voor de drie afhankelijke variabelen zijn de analyses in drie stappen uitgevoerd.

In het eerste model is gekeken naar het effect van gender en etnische herkomst op de drie afhankelijke variabelen. Hierbij is in de logistische modellen gekeken naar het verschil in kans op buurtparticipatie en vrijwilligerswerk tussen de verschillende etnische groepen en genders. In het lineaire model is gekeken naar het verschil in effecten van de verschillende etnische groepen en genders op de mate van vrijwilligerswerk.

In het tweede model zijn de controlevariabelen opleidingsniveau, arbeidsparticipatie, leeftijd, religie, discriminatie, taalhulp en taalvaardigheid toegevoegd. Deze variabelen zijn toegevoegd om de theoretische verklaringen voor de effecten van gender en etnische herkomst te testen.

In het derde model is het interactie-effect tussen gender en etnische herkomst toegevoegd. Hierbij is gekeken of het effect van de relatie van gender verschilt voor de verschillende herkomstgroepen.

Tabel 1

Descriptieve statistieken.

	Gem.	S.D.	Min	Max
<u>Afhankelijke variabelen</u>				
Buurtparticipatie	0.31		0	1
Vrijwilligerswerk	1.25		1	2
Mate van vrijwilligerswerk	2.43	1.35	1	5
<u>Individuele variabelen</u>				
<i>Gender</i>				
Man	0.47		0	1
Vrouw	0.53		0	1
<i>Etnische herkomst</i>				
Autochtoon (ref)	0.60		0	1
Marokkaans	0.02		0	1
Turks	0.04		0	1
Surinaams	0.08		0	1
Antilliaans	0.02		0	1
Overige landen van herkomst	0.23		0	1
<i>Opleidingsniveau</i>				
Laag opgeleid (ref)	0.23		0	1
Middelbaar opgeleid	0.30		0	1
Hoog opgeleid	0.42		0	1
Overig	0.05		0	1
<i>Arbeidsparticipatie</i>				
Geen betaald werk (ref)	0.39		0	1
Wel betaald werk	0.56		0	1
Missing	0.04		0	1
Leeftijd	51.31	18.10	15	100
Religie	1.70	1.40	1	6
<i>Discriminatie</i>				
Geen discriminatie ervaren	0.85		0	1
Wel discriminatie ervaren	0.15		0	1
<i>Taalhulp</i>				
Geen taalhelp ontvangen	0.94		0	1
Wel taalhelp ontvangen	0.06		0	1
Taalvaardigheid	2.81	0.48	1	3
N= 14135				

Resultaten

In tabel 2 worden de resultaten weergegeven van de logistische regressieanalyses voor buurtparticipatie. Uit model 1 komt naar voren dat gender een significant effect heeft op buurtparticipatie. De kans op buurtparticipatie is significant kleiner voor vrouwen (OR= 0.897) dan de kans voor mannen. Ook etnische herkomst heeft een significant effect op buurtparticipatie. De groepen met een Turkse (OR= 0.526), Surinaamse (OR= 0.639) en Antilliaanse (OR= 0.590) migratieachtergrond hebben een significant lagere kans op buurtparticipatie dan autochtonen. De groep met een Marokkaanse migratieachtergrond verschilt niet significant van de groep autochtonen. Wanneer de effecten vergeleken worden heeft de groep met een Surinaamse migratieachtergrond de grootste kansverhouding voor buurtparticipatie, daarna de groep met een Antilliaanse migratieachtergrond en als laatste de groep met een Turkse migratieachtergrond.

Na toevoeging van de controlevariabelen in model 2 blijven de effecten van gender en etnische herkomst significant. De effecten voor gender en de verschillende etnische groepen worden niet kleiner. Dit betekent dat de controlevariabelen geen verklaring zijn voor het effect van gender en etnische herkomst. De Nagelkerke R-square (0.073) neemt wel toe in model 2, wat betekent dat de controlevariabelen wel een deel van de variantie verklaren voor buurtparticipatie. De controlevariabelen opleidingsniveau, leeftijd, religie, discriminatie en taalvaardigheid hebben een significant effect op buurtparticipatie. Een opvallend resultaat hierbij is dat discriminatie (OR= 1.506) een positief effect heeft op de mate van buurtparticipatie, terwijl vanuit de theorie verwacht werd dat het een negatief effect zou hebben.

Uit model 3 komt naar voren dat alleen het interactie-effect voor Turkse vrouwen (OR=1.974) significant is. Dit houdt in dat het effect van gender voor burgers met een Turkse migratieachtergrond 1.974 keer groter is dan voor autochtonen. Het effect van gender komt uit op $1.974 * 0.866 = 1.709$. Bij burgers met een Turkse migratieachtergrond is de kans op buurtparticipatie dus groter voor vrouwen dan de kans voor mannen. Voor burgers met een Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond verschilt het effect van gender niet significant van autochtonen (OR= 0.866). Voor autochtonen is de kans op buurtparticipatie voor vrouwen kleiner dan de kans voor mannen. Dit geldt dus ook voor de groepen met een Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond.

Tabel 3 toont de resultaten van de logistische regressieanalyses voor vrijwilligerswerk. Uit model 1 komt naar voren dat er geen significant effect van gender is op vrijwilligerswerk. Er komt wel een significant effect van etnische herkomst naar voren. De groepen met een

Tabel 2

Logistische modellen, regressie-effecten op buurtparticipatie van individuele variabelen en interactie.

	Model 1	Model 2	Model 3
	Odds ratio (95% BI)	Odds ratio (95% BI)	Odds ratio (95% BI)
<u>Individuele variabelen</u>			
Gender (ref=man)	0.897 *** (0.834, 0.964)	0.927 * (0.861, 0.998)	0.866 ** (0.790, 0.949)
<i>Etnische herkomst</i>			
Autochtoon (ref)			
Marokkaans	0.936 (0.739, 1.185)	0.954 (0.737, 1.233)	0.819 (0.577, 1.164)
Turks	0.526 *** (0.430, 0.645)	0.549 *** (0.440, 0.686)	0.384 *** (0.278, 0.532)
Surinaams	0.639 *** (0.554, 0.738)	0.631 *** (0.543, 0.732)	0.605 *** (0.486, 0.754)
Antilliaans	0.590 *** (0.456, 0.763)	0.555 *** (0.425, 0.725)	0.496 ** (0.324, 0.760)
Overige landen van herkomst	0.685 *** (0.626, 0.749)	0.780 *** (0.702, 0.868)	0.722 *** (0.624, 0.835)
<i>Opleidingsniveau</i>			
Laag opgeleid (ref)			
Middelbaar opgeleid		1.379 *** (1.235, 1.539)	1.372 *** (1.229, 1.531)
Hoog opgeleid		2.201 *** (1.977, 2.451)	2.190 *** (1.966, 2.439)
Overig		1.024 (0.834, 1.258)	1.024 (0.834, 1.258)
<i>Arbeidsparticipatie</i>			
Geen betaald werk (ref)			
Wel betaald werk		1.073 (0.975, 1.181)	1.080 (0.981, 1.189)
Missing		1.232 * (1.011, 1.502)	1.239 ** (1.016, 1.511)
Leeftijd		1.013 *** (1.011, 1.016)	1.014 *** (1.011, 1.016)
Religie		1.203 *** (1.171, 1.235)	1.207 *** (1.175, 1.240)
Discriminatie (ref=geen discriminatie ervaren)		1.506 *** (1.359, 1.670)	1.507 *** (1.359, 1.672)
Taalhulp (ref= geen taalhelp)		1.108 (0.900, 1.364)	1.084 (0.881, 1.336)
Taalvaardigheid		1.498 *** (1.326, 1.691)	1.493 *** (1.322, 1.686)
<u>Interactie</u>			
Gender * Etnische herkomst			
Vrouw * Marokkaans			1.363 (0.832, 2.232)
Vrouw * Turks			1.974 ** (1.294, 3.013)
Vrouw * Surinaams			1.079 (0.803, 1.450)
Vrouw * Antilliaans			1.208 (0.702, 2.078)
Vrouw * Overige landen van herkomst			1.159 (0.962, 1.396)
<i>Intercept</i>	0.545 ***	0.034 ***	0.035 ***
<i>-2*Loglikelihood</i>	17271	16626	16613
<i>Nagelkerke R-square</i>	0.014	0.073	0.074
<i>N</i>		14135	

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

Tabel 3

Logistische modellen, regressie-effecten op vrijwilligerswerk van individuele variabelen en interactie.

	Model 1	Model 2	Model 3
	Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio
	(95% BI)	(95% BI)	(95% BI)
Individuele variabelen			
Gender (ref=man)	0.948 (0.878, 1.023)	0.952 (0.879, 1.031)	0.914 (0.828, 1.008)
<i>Etnische herkomst</i>			
Autochtoon (ref)			
Marokkaans	0.927 (0.721, 1.191)	0.703 * (0.532, 0.928)	0.516 *** (0.350, 0.760)
Turks	0.590 *** (0.476, 0.730)	0.462 *** (0.364, 0.588)	0.388 *** (0.277, 0.543)
Surinaams	0.606 *** (0.518, 0.709)	0.558 *** (0.472, 0.659)	0.589 *** (0.462, 0.750)
Antilliaans	0.692 ** (0.530, 0.903)	0.527 *** (0.397, 0.700)	0.473 ** (0.299, 0.749)
Overige landen van herkomst	0.714 *** (0.649, 0.786)	0.733 *** (0.654, 0.822)	0.698 ** (0.596, 0.818)
<i>Opleidingsniveau</i>			
Laag opgeleid (ref)			
Middelbaar opgeleid		1.455 *** (1.287, 1.645)	1.450 *** (1.283, 1.639)
Hoog opgeleid		2.813 *** (2.499, 3.168)	2.809 *** (2.494, 3.163)
Overig		1.054 (0.837, 1.328)	1.060 (0.842, 1.335)
<i>Arbeidsparticipatie</i>			
Geen betaald werk (ref)			
Wel betaald werk		0.698 *** (0.631, 0.773)	0.700 *** (0.633, 0.775)
Missing		1.006 (0.814, 1.243)	1.012 (0.819, 1.250)
Leeftijd		0.999 (0.996, 1.002)	0.999 (0.996, 1.002)
Religie		1.382 *** (1.345, 1.421)	1.387 *** (1.349, 1.427)
Discriminatie (ref=geen discriminatie ervaren)		1.241 *** (1.109, 1.389)	1.238 *** (1.107, 1.386)
Taalhulp (ref= geen taalhulp)		0.977 (0.778, 1.228)	0.964 (0.766, 1.212)
Taalvaardigheid		1.623 *** (1.420, 1.854)	1.619 *** (1.416, 1.850)
Interactie			
Gender * Etnische herkomst			
Vrouw * Marokkaans			1.890 * (1.110, 3.218)
Vrouw * Turks			1.408 (0.896, 2.211)
Vrouw * Surinaams			0.906 (0.653, 1.257)
Vrouw * Antilliaans			1.191 (0.669, 2.123)
Vrouw * Overige landen van herkomst			1.093 (0.894, 1.336)
<i>Intercept</i>	0.398 ***	0.040 ***	0.040 ***
<i>-2*Loglikelihood</i>	15857	14864	14856
<i>Nagelkerke R-square</i>	0.010	0.108	0.109
<i>N</i>		14135	

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

Turkse (OR= 0.590) , Surinaamse (OR= 0.606) of Antilliaanse (OR= 0.692) migratieachtergrond hebben een significant kleinere kansverhouding op vrijwilligerswerk dan autochtonen. Hierbij geldt dat de groep met een Antilliaanse migratieachtergrond de grootste kansverhouding op vrijwilligerswerk heeft, gevolgd door de groep met een Surinaamse migratieachtergrond en als laatste de groep met een Turkse migratieachtergrond. Voor de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond is er geen significant verschil met de groep autochtonen.

Na toevoeging van de controlevariabelen in model 2 blijkt dat gender nog steeds geen significant effect heeft op vrijwilligerswerk. Het effect van etnische herkomst is nog steeds significant. De effecten voor de verschillende etnische groepen nemen niet af. Dit houdt in dat de controlevariabelen geen verklaring bieden voor effecten uit model 1. Een opvallend resultaat is dat na toevoeging van de controlevariabelen het effect voor burgers met een Marokkaanse migratieachtergrond (OR= 0.703) significant is geworden. Burgers met een Marokkaanse migratieachtergrond hebben de hoogste kansverhouding op vrijwilligerswerk. De Nagelkerke R-square (0.108) is een stuk toegenomen. De controlevariabelen verklaren dus een deel van de variantie van vrijwilligerswerk. De controlevariabelen opleidingsniveau, arbeidsparticipatie, discriminatie, religie en taalvaardigheid hebben een significant effect op vrijwilligerswerk. Discriminatie is hier een opvallend resultaat. Vanuit de theorie werd verwacht dat discriminatie een negatief effect zou hebben op vrijwilligerswerk. Echter komt uit de resultaten naar voren dat discriminatie (OR= 1.241) een positief effect heeft op vrijwilligerswerk.

Uit model 3 blijkt dat alleen het interactie-effect bij Marokkaanse vrouwen (OR= 1.890) significant is. Dit betekent dat het effect van gender voor de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond 1.890 keer zo groot is als het effect voor autochtonen. Het effect komt uit op $1.890 * 0.914 = 1.727$. De kans op vrijwilligerswerk is bij de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond voor vrouwen dus groter dan de kans voor mannen. Bij de groepen met een Turkse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond is het interactie-effect niet significant. Dit betekent dat het effect voor gender voor deze groepen niet significant verschilt van autochtonen. Het effect van gender voor autochtonen is niet significant. Dit betekent dat de kansverhouding op vrijwilligerswerk niet verschilt voor mannen en vrouwen. Voor burgers met een Turkse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond is dus geen verschil in de kansverhouding op vrijwilligerswerk voor mannen en vrouwen.

In tabel 4 worden de resultaten getoond van de lineaire regressieanalyses voor de mate van vrijwilligerswerk. In model 1 komt naar voren dat er geen significant effect is van gender

Tabel 4

Lineaire modellen, regressie-effecten op de mate van vrijwilligerswerk voor individuele variabelen en interactie.

	Model 1		Model 2		Model 3	
	B	(S.E)	B	(S.E)	B	(S.E)
<u>Individuele variabelen</u>						
Gender (ref=man)	-0.011	(0.045)	0.020	(0.043)	0.041	(0.053)
<u>Etnische herkomst</u>						
Autochtoon (ref)						
Marokkaans	-0.406 **	(0.148)	-0.245	(0.146)	-0.427 *	(0.200)
Turks	-0.287 *	(0.132)	-0.178	(0.133)	-0.043	(0.180)
Surinaams	-0.134	(0.097)	-0.100	(0.094)	-0.065	(0.127)
Antilliaans	-0.122	(0.164)	-0.039	(0.157)	-0.225	(0.196)
Overige landen van herkomst	0.020	(0.058)	-0.030	(0.062)	-0.037	(0.080)
<u>Opleidingsniveau</u>						
Laag opgeleid (ref)						
Middelbaar opgeleid			0.090	(0.070)	0.091	(0.070)
Hoog opgeleid			0.280 ***	(0.067)	0.281 ***	(0.067)
Overig			0.099	(0.134)	0.104	(0.134)
<u>Arbeidsparticipatie</u>						
Geen betaald werk (ref)						
Wel betaald werk			0.527 ***	(0.055)	0.526 ***	(0.055)
Missing			0.019	(0.115)	0.018	(0.116)
Leeftijd			-0.009 ***	(0.002)	-0.009 ***	(0.002)
Religie			-0.063 ***	(0.013)	-0.064 ***	(0.013)
Discriminatie (ref=geen discriminatie ervaren)			-0.149 *	(0.061)	-0.149 *	(0.061)
Taalhulp (ref= geen taalhulp)			-0.039	(0.129)	-0.050	(0.129)
Taalvaardigheid			-0.110	(0.076)	-0.109	(0.076)
<u>Interactie</u>						
Gender * Etnische herkomst						
Vrouw * Marokkaans					0.376	(0.283)
Vrouw * Turks					-0.272	(0.252)
Vrouw * Surinaams					0.118	(0.185)
Vrouw * Antilliaans					0.517	(0.324)
Vrouw * Overige landen van herkomst					0.018	(0.111)
Intercept	2.457 ***	(0.036)	2.901 ***	(0.246)	2.888 ***	(0.247)
R Square	0.004		0.104		0.105	
N			3555			

*p<0.05 **p<0.01 ***p<0.001

op de mate van vrijwilligerswerk. Er is wel een significant effect van etnische herkomst op de mate van vrijwilligerswerk. De groepen met een Turkse (B= -0.287) en Marokkaanse (B= -0.406) migratieachtergrond hebben een significant lagere score op de mate van vrijwilligerswerk dan de groep autochtonen. De groepen met een Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond verschillen niet significant van de groep autochtonen.

Na de toevoeging van de controlevariabelen in model 2 is het effect van gender op de mate van vrijwilligerswerk nog steeds niet significant. Ook is het effect van de groep met een Turkse en Marokkaanse migratieachtergrond niet meer significant. Dit betekent dat de controlevariabelen het effect verklaren. De R-square (0.104) is erg toegenomen, wat betekent dat de controlevariabelen een deel van de variantie verklaren voor de mate van

vrijwilligerswerk. De controlevariabelen opleidingsniveau, arbeidsparticipatie, leeftijd, religie en discriminatie hebben een significant effect op de mate van vrijwilligerswerk.

Uit model 3 komt naar voren dat er geen significante interactie-effecten zijn. Dit betekent dat het effect van gender voor de groepen met een Marokkaanse, Turkse, Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond niet significant verschilt van de groep autochtonen. Het effect van gender is niet significant voor autochtonen. Er is dus geen verschil tussen mannen en vrouwen in de mate van vrijwilligerswerk voor alle etnische groepen.

Uit de resultaten blijkt dat de kansverhouding voor zowel buurtparticipatie als vrijwilligerswerk niet groter is voor de groepen met een Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond dan de groepen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond. Daarom kan de volgende hypothese verworpen worden: *H1: Surinaamse en Antilliaanse migranten hebben een hogere mate van burgerparticipatie dan Turkse en Marokkaanse migranten.* Verder blijkt uit de resultaten dat bij buurtparticipatie voor de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond de kansverhouding hoger is voor vrouwen. Voor de groep met een Turkse migratieachtergrond is de kansverhouding hoger voor mannen. Bij vrijwilligerswerk is bij de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond geen verschil in kansverhouding tussen mannen en vrouwen. Voor de groep met een Turkse migratieachtergrond is de kans voor vrouwen groter dan de kans voor mannen. De volgende hypothese kan dus verworpen worden: *H2: Mannen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond hebben een hogere mate van burgerparticipatie dan vrouwen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond.* Ook komt uit de resultaten naar voren dat bij buurtparticipatie bij de groepen met een Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond de kans voor mannen groter is dan de kans voor vrouwen. Bij vrijwilligerswerk is er geen verschil in kans tussen de mannen en vrouwen. Dit betekent dat de volgende hypothese deels bevestigd en deels verworpen kan worden: *H3: Mannen met een Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond hebben een hogere mate van burgerparticipatie dan vrouwen met een Surinaamse of Antilliaanse migratieachtergrond.* Ten slotte komt uit de resultaten naar voren dat bij de variabele buurtparticipatie het verschil in de kansverhouding gelijk is voor de groepen met een Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond. Bij vrijwilligerswerk is het verschil in kansverhouding tussen mannen en vrouwen gelijk voor de groepen met een Turkse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond. Daarom kan ook de laatste hypothese verworpen worden: *H4: Het verschil in mate van burgerparticipatie tussen mannen en vrouwen is groter voor Turkse en Marokkaanse migranten dan Surinaamse en Antilliaanse migranten.*

Discussie

De onderzoeksvraag die beantwoord is door middel van dit onderzoek luidt als volgt: *Hoe hebben de persoonskenmerken vrouw zijn en het hebben van een migratieachtergrond een effect op de burgerparticipatie in Rotterdam bekeken vanuit een intersectioneel perspectief?* Om deze vraag te beantwoorden is gebruik gemaakt van de surveydata van het Wijkprofiel van de gemeente Rotterdam. Door middel van regressieanalyses is gekeken naar het effect van gender en etnische herkomst op de verschillende vormen van burgerparticipatie. Ook is gekeken naar de interactie tussen gender en etnische herkomst. Bovendien zijn de verschillende theoretische verklaringen getoetst in de modellen.

Een belangrijke aanleiding van dit onderzoek was om een intersectioneel perspectief te bieden op burgerparticipatie. Intersectionaliteit gaat ervanuit dat de positie van een persoon in de maatschappij beïnvloedt wordt door verschillende sociale indelingen, zoals gender, etnische herkomst, leeftijd en opleidingsniveau (Arikoglu et al., 2015). Personen kunnen van de norm afwijken op verschillende kenmerken. Een combinatie van afwijkende kenmerken kunnen leiden tot extra ongelijkheden en ervaren nadelen. In dit onderzoek is gekeken naar de combinatie van gender en etnische herkomst. Vanuit de literatuur over intersectionaliteit werd verwacht dat de combinatie van vrouw zijn en een migratieachtergrond leidt tot extra nadelen. Er werd dan ook verwacht dat het negatieve effect van gender een sterker effect zou hebben voor de migrantengroepen dan voor autochtonen. Dit is echter niet naar voren gekomen uit de resultaten. De resultaten laten zien dat vrouwen met een Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond niet verschillen van autochtone vrouwen voor de mate van burgerparticipatie. Ook vrouwen met een Turkse migratieachtergrond komen overeen met autochtone vrouwen bij vrijwilligerswerk. Bij buurtparticipatie is de kans zelfs groter voor vrouwen met een Turkse migratieachtergrond dan de kans voor autochtone vrouwen. Vrouwen met een Marokkaanse migratieachtergrond zijn vergelijkbaar met autochtone vrouwen bij buurtparticipatie. Voor vrijwilligerswerk hebben vrouwen met een Marokkaanse migratieachtergrond een grotere kansverhouding dan autochtone vrouwen. De resultaten laten dus soms zelfs positieve effecten van gender zien voor de verschillende etnische groepen.

Zo laten de resultaten zien dat vrouwen met een Turkse migratieachtergrond een grotere kansverhouding hebben op buurtparticipatie dan mannen met een Turkse migratieachtergrond. Dit gaat tegen de verwachting in. Uit de literatuur komt naar voren dat vrouwen met een Turkse migratieachtergrond een sterkere identificatie met de herkomstgroep hebben dan mannen (Huijnk & Andriessen, 2016). Onderzoek laat zien dat burgers met een Turkse

migratieachtergrond van de migrantengroepen in Nederland het meest georganiseerd zijn (Huijnk et al., 2015). Er zijn veel Turkse organisaties te vinden in Nederland. De sterkere binding met de herkomstgroep zou ertoe kunnen leiden dat vrouwen meer betrokken zijn bij Turkse organisaties, ook in de buurt. Dit zou een verklaring kunnen bieden voor de hogere mate van buurtparticipatie bij vrouwen met een Turkse migratieachtergrond.

Verder is in de resultaten duidelijk geworden dat de kans op vrijwilligerswerk voor vrouwen met een Marokkaanse migratieachtergrond hoger is dan de kans voor mannen. Er werd verwacht dat vrouwen juist een lagere kans zouden hebben.

Uit de resultaten komt ook naar voren dat van alle migrantengroepen de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond de hoogste kansverhouding heeft voor burgerparticipatie. Vanuit de literatuur zou verwacht worden dat de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond juist de laagste mate van burgerparticipatie zouden hebben. De resultaten van de groep met een Marokkaanse migratieachtergrond wijken het meest af van de verwachtingen. De resultaten voor zowel de mate van burgerparticipatie en de genderverschillen zijn anders dan verwacht werd. Er zou dus onderzoek gedaan moeten worden naar mogelijke verklaringen hiervoor.

Ook komt naar voren dat het verschil tussen mannen en vrouwen anders is voor de verschillende vormen van burgerparticipatie bij de groepen met een Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond. Bij buurtparticipatie is de kans voor mannen hoger dan de kans voor vrouwen. Bij vrijwilligerswerk is er geen verschil in kans tussen mannen en vrouwen. Er zijn verschillende studies naar genderverschillen in vrijwilligerswerk gedaan. Onderzoek laat vaak zien dat vrouwen een hogere mate van vrijwilligerswerk hebben, maar verschillen tussen mannen en vrouwen zijn vaak klein en inconsistent in de verschillende onderzoeken (Einolf, 2011). Over het algemeen hechten vrouwen meer waarde aan het helpen, hebben zij een sterkere behoefte om sociale verandering te creëren en ervaren zij een sterker gemeenschapsgevoel (Kawashima-Ginsberg & Thomas, 2013; Miranti & Evans, 2019). Daarom zou verwacht worden dat vrouwen een grotere motivatie hebben om vrijwilligerswerk te hebben. Mannen beschikken echter over meer middelen die het mogelijk maken vrijwilligerswerk te kunnen doen (Einolf, 2011). Dit zou kunnen verklaren waarom er een geen verschil is gevonden tussen mannen en vrouwen voor vrijwilligerswerk. Aangezien er geen significante genderverschillen gevonden zijn tussen burgers met een Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond en autochtonen, zou dit mogelijk ook een verklaring kunnen bieden waarom er voor burgers met

een Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond geen verschillen zijn gevonden tussen mannen en vrouwen voor vrijwilligerswerk.

Verder is door de resultaten duidelijk geworden dat de theoretische verklaringen die beschreven zijn geen mediërend effect hebben op gender en etnische herkomst. Ze bieden wel een verklaring voor burgerparticipatie, maar verklaren niet het effect van gender en etnische herkomst. Het zou kunnen zijn dat andere verklaringen een rol spelen bij de verschillen tussen de etnische groepen. Er zijn verschillende andere mogelijke verklaringen die getoetst zouden kunnen worden. Zo zouden opvattingen over genderrollen, de mate van binding met Nederland, gezondheid en de mate van verbondenheid met de buurt verklaringen kunnen bieden voor de effecten van gender en etnische herkomst. Zoals eerder benoemd kunnen opvattingen over genderrollen een effect hebben op de mate van burgerparticipatie. Wanneer er traditionelere genderrollen zijn binnen een gezin, waarbij de vrouw vaak thuisblijft en de man werkt, kan de vrouw minder geïntegreerd zijn in de sociale en professionele context en minder middelen hebben om te participeren (Acik, 2013). Traditionele opvattingen binnen een gezin kunnen dus leiden tot een lagere mate van burgerparticipatie voor vrouwen. Verder kan de mate van binding met Nederland een verklaring zijn. Onderzoek laat zien dat wanneer een etnische groep een sterke identificatie heeft met hun herkomstgroep, dit tot minder participatie in de ontvangende samenleving kan leiden (Uslaner & Conley, 2003). Een sterkere binding met Nederland leidt tot meer participatie. Ook gezondheid zou een verklaring kunnen bieden. Uit de literatuur komt naar voren dat een goede gezondheid de kans verhoogt op vrijwilligerswerk (Huijnk & Andriessen, 2016). Ook komt naar voren dat participatie de gezondheid bevordert (Borgonovi, 2008). De gezondheid van burgers met een migratieachtergrond blijkt slechter te zijn dan die van autochtonen, wat kan zorgen voor een lagere mate van burgerparticipatie. Ten slotte zou de mate van verbondenheid met de buurt een rol kunnen spelen. Uit de literatuur komt naar voren dat wanneer de mate van verbondenheid met de buurt groter is dit tot meer burgerparticipatie kan leiden (Manzo & Perkins, 2006).

Ten slotte is een opvallend resultaat dat discriminatie het tegenovergestelde effect had dan verwacht. Er werd verwacht dat discriminatie een negatief effect zou hebben op burgerparticipatie, maar uit de resultaten komt een positief effect naar voren. De integratieparadox kan hier een verklaring voor bieden. Uit onderzoek komt vaak naar voren dat burgers met een migratieachtergrond een kleinere sociale afstand tot de samenleving ervaren wanneer ze hoogopgeleid zijn (Huijnk et al., 2015). De integratieparadox laat juist tegenovergestelde resultaten zien. Uit de resultaten van onderzoek naar de integratieparadox

komt juist naar voren dat wanneer burgers met een migratieachtergrond hoger opgeleid zijn, ze zich meer gediscrimineerd voelen, ze negatievere houdingen hebben ten opzichte van autochtonen en afwijzing door de samenleving ervaren. Een betere integratie kan leiden tot meer bewustwording van ongelijkheid en meer slechte ervaringen met autochtonen door discriminatie. Dit zou ook voor burgerparticipatie kunnen gelden. Wanneer iemand meer participeert, komt diegene meer in aanraking met de autochtone bevolking en zou meer discriminatie ervaren kunnen worden. Dit zou kunnen verklaren waarom discriminatie een positief effect laat zien bij de variabele buurtparticipatie en vrijwilligerswerk. Bij de mate van vrijwilligerswerk heeft discriminatie wel het verwachte negatieve effect. Dit zou verklaard kunnen worden doordat de burgers met een migratieachtergrond die vrijwilligerswerk doen zich meer bewust worden van ongelijkheden en meer discriminatie ervaren en daarom minder vaak vrijwilligerswerk gaan doen.

Dit onderzoek heeft verschillende beperkingen. Ten eerste konden niet alle theoretische verklaringen getoetst worden met de data van het wijkprofiel. Vanuit de theorie kwam de verklaring over opvattingen over genderrollen naar voren voor het verschil in mate van burgerparticipatie. Een meer traditionele opvatting over genderrollen, waarbij de man verantwoordelijk is voor het verdienen van het geld en de vrouw verantwoordelijk is voor het huishouden, zou kunnen leiden tot een lagere mate van burgerparticipatie voor vrouwen. Deze verklaring kon niet getest worden met de data van het wijkprofiel. Ook is vanuit de theorie naar voren gekomen dat de binding met Nederland een effect kan hebben op burgerparticipatie. Een mindere mate van binding met Nederland kan ertoe leiden dat de mate van burgerparticipatie lager is. Ook deze verklaring kon niet getest worden op basis van de data van het wijkprofiel.

Ten tweede is de vraag waarop de variabele discriminatie is gebaseerd niet heel specifiek. Uit de theorie kwam vooral naar voren dat discriminatie op basis van etniciteit een effect kan hebben op de mate van burgerparticipatie. In de vragenlijst is alleen gevraagd of respondenten zich in de laatste 12 maanden gediscrimineerd hebben gevoeld. Er is niet gevraagd op basis van wat de respondenten zich gediscrimineerd hebben gevoeld. Verschillende soorten van discriminatie zouden een ander effect kunnen hebben op de mate van burgerparticipatie. Verder is het begrip van gender in de survey niet erg inclusief. In de survey is de vraag gesteld: 'Bent u een man of een vrouw?'. Echter bestaan buiten de binaire categorieën van man en vrouw nog veel andere genderidentiteiten, zoals non-binair, genderfluïde en agender (Linqvist et al., 2020). In de survey was het niet mogelijk om een andere genderidentiteit aan te geven dan man en vrouw. Vanuit een intersectioneel perspectief kan verwacht worden dat de combinatie van

het hebben van een andere genderidentiteit dan man of vrouw en een migratieachtergrond extra ongelijkheden met zich meebrengt. Door ook andere genders dan man en vrouw mee te nemen in het onderzoek, zouden andere resultaten naar voren kunnen komen.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek die voortkomen uit dit onderzoek is om grootschaliger onderzoek te doen naar de mate van burgerparticipatie van de verschillende groepen met een migratieachtergrond en de verklaringen hiervoor. Ook zouden andere genderidentiteiten buiten man en vrouw meegenomen moeten worden om andere ongelijkheden te kunnen onderzoeken. Hierbij zouden de andere mogelijke theoretische verklaringen in het onderzoek meegenomen moeten worden die aangehaald zijn, namelijk opvattingen over genderrollen, binding met Nederland, gezondheid en de mate van binding met buurt. De binding van de buurt en de mate van gezondheid had ook onderzocht kunnen worden met de data die beschikbaar is vanuit het wijkprofiel. Voor de andere verklaringen zouden andere surveyvragen gebruikt moeten worden die deze variabelen meten.

Voor de gemeente Rotterdam kan dit onderzoek implicaties hebben voor het beleid. Voor burgerparticipatie is naar voren gekomen dat dit lager ligt voor burgers met een migratieachtergrond. Voornamelijk voor de groepen met een Turkse, Surinaamse en Antilliaanse migratieachtergrond ligt dit veel lager. In beleid van de gemeente Rotterdam zou meer gefocust kunnen worden hoe migrantengroepen gestimuleerd kunnen worden tot actief burgerschap. Er zou in gesprek kunnen worden gegaan met verschillende burgers met een migratieachtergrond om te kijken naar welke obstakels ervaren worden voor burgerparticipatie. Hier zou beleid op geschreven kunnen worden hoe ambtenaren en organisaties actief ingezet kunnen worden om deze burgers te ondersteunen.

Literatuur

Acik, N. (2013). Reducing the participation gap in civic engagement: Political consumerism in Europe. *European sociological review*, 29(6), 1309-1322.

Adler, R. P., & Goggin, J. (2005). What do we mean by “civic engagement”? *Journal of transformative education*, 3(3), 236-253.

Anderson, C. J., & Paskeviciute, A. (2006). How ethnic and linguistic heterogeneity influence the prospects for civil society: A comparative study of citizenship behavior. *The Journal of Politics*, 68(4), 783-802.

Andrews, R. (2009). Civic engagement, ethnic heterogeneity, and social capital in urban areas: Evidence from England. *Urban affairs review*, 44(3), 428-440.

Arikoglu, F., Kumi, A. K., Scheepers, S. (2015). *Intersectioneel denken: handleiding voor professionelen die intersectionaliteit of kruispuntdenken in de eigen organisatie willen toepassen*. Ella: Kenniscentrum Gender en Etniciteit

Borgonovi, F. (2008). Doing well by doing good. The relationship between formal volunteering and self-reported health and happiness. *Social science & medicine*, 66(11), 2321-2334.

Boyd, M. (2009). Official language proficiency and the civic participation of immigrants. *Metropolis Language Matters Symposium*, 22.

Carabain, C. L., & Bekkers, R. (2011). Religious and secular volunteering: A comparison between immigrants and non-immigrants in the Netherlands. *Voluntary Sector Review*, 2(1), 23-41.

- De Gruijter, M., Boonstra, N., Pels, T., & Distelbrink, M. (2007). Allochtone vrouwen doen mee!. *Eerste generatie allochtone vrouwen in Rotterdam en hun perspectief op activering*. Utrecht: Verwey Jonker.
- Dekker, K. (2007). Social capital, neighbourhood attachment and participation in distressed urban areas. A case study in The Hague and Utrecht, the Netherlands. *Housing Studies*, 22(3), 355-379.
- Dekker, R., Fouarge, D., & Schils, T. (2008). Concurrentie tussen arbeidsmarkt-en maatschappelijke participatie. *Economisch Statistische Berichten*, 93(4538), 404-407.
- Einolf, C. J. (2011). Gender differences in the correlates of volunteering and charitable giving. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 40(6), 1092-1112.
- Espinal, R., & Zhao, S. (2015). Gender gaps in civic and political participation in Latin America. *Latin American Politics and Society*, 57(1), 123-138.
- Gemeente Rotterdam. (2021). *Bevolking naar migratieachtergrond*. Geraadpleegd van <https://onderzoek010.nl/jive/>
- Heath A, Ronthon C, Kilpi E. (2008). The second generation in Western Europe: education, unemployment, and occupational attainment. *Annu. Rev. Sociol.* 34:211–35.
- Huijnk, W. J. J., Maliepaard, M. I., Gijsberts, M., Huijnk, W., Dagevos, J., Gijsberts, M., & Andriessen, I. (2015). *Eerder onderzoek naar sociaal-culturele afstand*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd van <https://respubca.home.xs4all.nl/pdf/Wereldenvanverschil.pdf>

Huijnk, W., & Andriessen, I. (2016). *Integratie in zicht? De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen bekeken*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd van <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2016/12/15/integratie-in-zicht>

Huijnk, W., Gijsberts, M., & Dagevos, J. (2014). *Jaarrapport integratie 2013 : Participatie van migranten op de arbeidsmarkt*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd van <https://www.kennisplatformwerkeninkomen.nl/documenten/rapporten/2014/02/01/jaarrapport-integratie-2013-participatie-van-migranten-op-de-arbeidsmarkt>

Jennissen, R. P. W. (2013). De instroom van buitenlandse arbeiders en de migratiegeschiedenis van Nederland na 1945. *Justitiële verkenningen*, 39(6), 9.

Kawashima-Ginsberg, K., & Thomas, N. (2013). Civic engagement and political leadership among women—A call for solutions. *The Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement*.

Lessard-Phillips, L., Fajth, V., & Fernández-Reino, M. (2020). Migrants' social relationships, identity and civic participation in the UK. *The Migration Observatory at University of Oxford*, 1-13.

Leyenaar, M. H. (2009). De waarde van burgerparticipatie. In Breed, K.; Haefen, M. van (ed.), *Het wegen van publieke waarden*, pp. 53-62

Lindqvist, A., Sendén, M. G., & Renström, E. A. (2020). What is gender, anyway: a review of the options for operationalising gender. *Psychology & Sexuality*, 1-13.

Lussier, D. N., & Fish, M. S. (2012). Indonesia: The benefits of civic engagement. *Journal of Democracy*, 23(1), 70-84.

Lutz, H., (2002). Zonder blikken of blozen. Het standpunt van de (nieuw-)realisten. *Tijdschrift voor Genderstudies*, (3), pp. 7-17.

- Manzo, L. C., & Perkins, D. D. (2006). Finding common ground: The importance of place attachment to community participation and planning. *Journal of planning literature*, 20(4), 335-350.
- Miranti, R., & Evans, M. (2019). Trust, sense of community, and civic engagement: Lessons from Australia. *Journal of community psychology*, 47(2), 254-271.
- Oskooii, K. A., & Dana, K. (2018). Muslims in Great Britain: the impact of mosque attendance on political behaviour and civic engagement. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(9), 1479-1505.
- Rekenkamer Rotterdam. (2020). *Burgers op de bres: Onderzoek naar gemeentelijke ondersteuning van burgerinitiatieven*. Geraadpleegd van <https://rekenkamer.rotterdam.nl/burgers-op-debres/>
- Rotolo, T., & Wilson, J. (2003). Work histories and voluntary association memberships. *Sociological Forum*, 18(4), 603-619.
- Rumbaut, R. G. (2008). Reaping what you sow: Immigration, youth, and reactive ethnicity. *Applied development science*, 12(2), 108-111.
- Sonck, A. (2021). *Pleidooi voor intersectionaliteit in wetenschappelijk onderzoek*. Geraadpleegd van <https://www.veto.be/artikel/pleidooi-voor-intersectionaliteit-in-wetenschappelijk-onderzoek>.
- Statham, P. (2016). How ordinary people view Muslim group rights in Britain, the Netherlands, France and Germany: significant 'gaps' between majorities and Muslims?. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42(2), 217-236.
- Statline. (2021). *Bevolking: migratieachtergrond, generatie, leeftijd, regio, 1 januari*. CBS. Geraadpleegd van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84910NED/table?ts=1646305219131>

- Stefani, S., Prati, G., Tzankova, I., Ricci, E., Albanesi, C., & Cicognani, E. (2021). Gender differences in civic and political engagement and participation Among Italian young people. *Social Psychological Bulletin*, 16(1), 1-25.
- Stoll, M. A., & Wong, J. S. (2007). Immigration and civic participation in a multiracial and multiethnic context. *International Migration Review*, 41(4), 880-908.
- Sundeen, R. A., Garcia, C., & Raskoff, S. A. (2009). Ethnicity, acculturation, and volunteering to organizations: A comparison of African Americans, Asians, Hispanics, and Whites. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 38(6), 929-955.
- Timmers, T. M. (2007). De Erasmus Universiteit Rotterdam als smeltkroes van talent: analyse van de personele ondervertegenwoordiging van vrouwen en etnische minderheden aan de EUR.
- Tonkens, E. (2014). Herover de participatiesamenleving. *Socialisme & Democratie*, 71(1), 85-94.
- Uslaner, E. M., & Conley, R. S. (2003). Civic engagement and particularized trust: The ties that bind people to their ethnic communities. *American Politics Research*, 31(4), 331-360.
- Van der Valk, I., & Törnberg, K. P. (2017). Monitor moslim discriminatie. *Derde rapportage, IMES: University of Amsterdam*.
- Van Houwelingen, P., Boele, A. & Dekker, P. (2014) *Burgermacht op eigen kracht? Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Van Londen, M., Phalet, K., & Hagendoorn, L. (2007). Civic engagement and voter participation among Turkish and Moroccan minorities in Rotterdam. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(8), 1201-1226

- Van Noije, L. (2016). Ertoe doen in de buurt: Toegenomen ongelijkheid in buurtparticipatie tussen buurten en bewoners?. *Mens & Maatschappij*, 91(4), 319-355.
- Van Tubergen, F. (2003). Religieuze participatie en geloof van immigranten in Nederland. *Mens en Maatschappij*, 78(4), 331-354.
- Veld, T., & Liem, P. (2005). *De integratie van Surinamers: voortgang en stagnatie. De sociaaleconomische en sociaal-culturele integratie van Surinamers in Nederland.*
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual review of sociology*, 26(1), 215-240.
- Zorlu, A., & Hartog, J. (2018). The Impact of Language on Socioeconomic Integration of Immigrants. *IZA Discussion Paper No. 11485.*
- Zukin, C., Keeter, S., Andolina, M., Jenkins, K., & Carpini, M. X. D. (2006). *A new engagement?: Political participation, civic life, and the changing American citizen.* Oxford University Press.

CHECKLIST ETHICAL AND PRIVACY ASPECTS OF RESEARCH

INSTRUCTION

This checklist should be completed for every research study that is conducted at the Department of Public Administration and Sociology (DPAS). This checklist should be completed *before* commencing with data collection or approaching participants. Students can complete this checklist with help of their supervisor.

This checklist is a mandatory part of the empirical master's thesis and has to be uploaded along with the research proposal.

The guideline for ethical aspects of research of the Dutch Sociological Association (NSV) can be found on their website (http://www.nsv-sociologie.nl/?page_id=17). If you have doubts about ethical or privacy aspects of your research study, discuss and resolve the matter with your EUR supervisor. If needed and if advised to do so by your supervisor, you can also consult Dr. Jennifer A. Holland, coordinator of the Sociology Master's Thesis program.

PART I: GENERAL INFORMATION

Project title: Een intersectioneel perspectief op burgerparticipatie

Name, email of student: E. Leenderts, 464379el@eur.nl

Name, email of supervisor: G. Custers, custers@essb.eur.nl

Start date and duration: 18 april 2022, 2 months

Is the research study conducted within DPAS YES - ~~NO~~

If 'NO': at or for what institute or organization will the study be conducted? (e.g. internship organization)

PART II: HUMAN SUBJECTS

1. Does your research involve human participants. YES - ~~NO~~

If 'NO': skip to part V.

If 'YES': does the study involve medical or physical research? ~~YES~~ -
S NO

Research that falls under the Medical Research Involving Human Subjects Act ([WMO](#)) must first be submitted to [an accredited medical research ethics committee](#) or the Central Committee on Research Involving Human Subjects ([CCMO](#)).

2. Does your research involve field observations without manipulations that will not involve identification of participants. ~~YES~~ - ~~NO~~

If 'YES': skip to part IV.

3. Research involving completely anonymous data files (secondary data that has been anonymized by someone else). YES - ~~NO~~

If 'YES': skip to part IV.

PART IV: SAMPLE

Where will you collect or obtain your data?

The survey of the Wijkprofiel 2019 from the municipality of Rotterdam.

Note: indicate for separate data sources.

What is the (anticipated) size of your sample?

14.135 respondents

Note: indicate for separate data sources.

What is the size of the population from which you will sample?

643.627 people.

Note: indicate for separate data sources.

Continue to part V.

Part V: Data storage and backup

Where and when will you store your data in the short term, after acquisition?

For the storage of the data from the survey of the Wijkprofiel I will use SURFdrive.

Note: indicate for separate data sources, for instance for paper-and pencil test data, and for digital data files.

Who is responsible for the immediate day-to-day management, storage and backup of the data arising from your research?

As the researcher, I am responsible for the management, storage and backup of the data.

How (frequently) will you back-up your research data for short-term data security?

I have made regular backups for my data until my research is finished. After finishing the research I will delete all the data.

In case of collecting personal data how will you anonymize the data?

In this research I worked with existing data. The data that is used in this research was completely anonymized before I received the data.

Note: It is advisable to keep directly identifying personal details separated from the rest of the data. Personal details are then replaced by a key/ code. Only the code is part of the database with data and the list of respondents/research subjects is kept separate.

PART VI: SIGNATURE

Please note that it is your responsibility to follow the ethical guidelines in the conduct of your study. This includes providing information to participants about the study and ensuring confidentiality in storage and use of personal data. Treat participants respectfully, be on time at appointments, call participants when they have signed up for your study and fulfil promises made to participants.

Furthermore, it is your responsibility that data are authentic, of high quality and properly stored. The principle is always that the supervisor (or strictly speaking the Erasmus University Rotterdam) remains owner of the data, and that the student should therefore hand over all data to the supervisor.

Hereby I declare that the study will be conducted in accordance with the ethical guidelines of the Department of Public Administration and Sociology at Erasmus University Rotterdam. I have answered the questions truthfully.

Name student:

E. Leenderts

Date:

17-3-2022

Name (EUR) supervisor:

Gijs Custers

Date:

20-03-2022

Handwritten signature of E. Leenderts in black ink, with a long horizontal stroke extending to the right.Handwritten signature of Gijs Custers in black ink, consisting of stylized initials.